

Programrapport

Programmets namn: Ämneslärarutbildning för grundskolans årskurs 7–9: svenska, engelska, svenska som andraspråk	Ladokkod: LASEA19h
Antal högskolepoäng: 270	Årskull 2019H
Programansvarig: Lari-Valtteri Suhonen	

Enligt Riktlinjer för löpande utvärdering av kurser och utbildningsprogram vid Högskolan i Borås (Dnr 589–17) ska programrapporten utgå ifrån följande aspekter:

- 1) Studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet
- 2) Sambanden mellan programmets kurser samt mellan examensmål, lärandemål undervisningsformer och examinationer
- 3) Forskningsanknytning i programmet
- 4) Programmets resurser och hur dessa har använts
- 5) Programmets användbarhet och förberedelse för ett föränderligt arbetsliv

Kommentarer gällande studentutvärdering, termin 9

Från årskull 2019H var fem studenter registrerade på utbildningens sista termin. Av dessa tog en student examen inom ordinarie tidsram. Vid rapportens skrivande har två studenter tagit examen. De registrerade studenterna bjöds till att svara på en programutvärdering via lärplattformen Canvas i december-januari 2023/24. Enkäten bestod av sju fritextfrågor. Möjligheten att svara programutvärderingen fanns fram till slutet av februari 2024 och studenterna fick en påminnelse i Canvas samt påminnelser från undervisande lärare om att svara enkäten. Ingen student besvarade programutvärderingen. Då det fanns så få studenter på kursen kan det ha varit fallet att studenterna inte upplevde att enkäten skulle vara anonym. Studenterna är också medvetna på att treämneslärarprogrammet avvecklas, vilket kan ha lett till låg motivation i att svara på enkäten.

Övrigt underlag för programrapporten:

- Kursrapporter för aktuell studentkull. Svarsfrekvensen har varierat mellan de olika kurserna i programmet, men kursrapporterna har ändå bidragit med relevant information.

- När det gäller studentgruppens genomströmning och avhopp har underlag framtaget av administratör använts. När det gäller uppehåll och avbrott har programansvariga och övriga lärare ändå viss kännedom som har varit till nytta.
- Mötesanteckningar från programråd.
- Tidigare programrapport.

Programrapporten har förankrats med programutvecklingsgruppen. I gruppen ingår flertalet kursansvariga för kurser inom ämneslärarprogrammet, samt ytterligare några lärare med undervisning i programmet. Programrapporten har dessutom presenterats och diskuterats vid programrådet.

Studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet

Studenter vid Högskolan i Borås har möjlighet att engagera sig i programråd och andra övergripande organ där studentkåren har formell representation. Det har ibland varit svårt för studentkåren att fylla platserna. Däremot har den aktuella studentkullen haft en aktiv representant i programrådet.

Alla studenter vid Högskolan i Borås har genom kursvärderingar möjlighet att vara delaktiga i och påverka utbildningen. Kursvärderingarna genomförs i slutet av samtliga kurser och i kurser om 15 hp eller mer ska även en mittkursvärdering genomföras. Formerna för denna varierar, medan kursvärderingen i slutet av kursen genomförs anonymt genom en digital enkät som i första hand distribueras via aktuell lärplattform. Svarsfrekvensen på enkäten varierar och flera kursansvariga upplever en svårighet i att få studenter att besvara den. Studenternas kursvärderingar sammanvägs med kurslagets värdering och utmynnar i en kursrapport som ska tillgängliggöras för studenter i aktuell kull samt för kommande kull på kursplaneringsmöte och i digital form.

I rutinen för kursplanering ingår att ett kursplaneringsmöte ska erbjudas kommande studentkull i god tid före nästa kurstillfälle. Detta gäller för alla kurser utom programmets första kurs. Under kursplaneringsmötet ska kursrapporten från föregående kurstillfälle presenteras och genomförda och planerade åtgärder gås igenom. Vid kursplaneringsmötet har studenterna möjlighet att i kursens planeringsskede påverka exempelvis studiegrupper, schemaläggning och till viss del även arbetsformer.

Möjligheterna till direkt kommunikation med lärare betonas ofta av ämneslärarprogrammets studenter enligt tidigare programrapporter. Att programmet har relativt få studenter kan säkerligen bidra till detta, liksom att många lärare har inslag i flera av programmets kurser. Enligt tidigare programrapporterna nämner studenterna ofta att dessa mer informella kontakter är givande, eftersom de ger viss möjlighet att påverka pågående kurs. Muntlig kommunikation är dock inte anonym, vilket de digitala enkäterna är.

Inom området ansvar och delaktighet lyftes en utvecklingsmöjlighet i förra årets programrapport att bjuda studenterna till flera formella och informella programträffar för att öka studenternas vilja att på olika sätt öka studenternas vilja att engagera sig i sin utbildning.

Programutvecklingsgruppen för ämneslärarprogrammet har sedan dess börjat att organisera

sådana möten med studenterna terminsvis. Detta anses av programansvarig vara en bidragande faktor till att ämneslärarstudenterna har nu stabil representation i programrådet.

Sambanden mellan programmets kurser samt mellan examensmål, lärandemål, undervisningsformer och examinationer

Utbildningen omfattar en utbildningsvetenskaplig kärna om 75 hp, inklusive 15 hp verksamhetsförlagd utbildning (VFU), samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 195 hp inklusive 15 hp ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning i för studenten relevant verksamhet.

I utbildningsplanen betonas vikten av integrering mellan ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier samt de estetiska uttrycksformernas betydelse i pedagogisk verksamhet i grundskolan. Alla utbildningar vid Högskolan i Borås har också en profil mot hållbar utveckling och informationssökningskompetens. I ämneslärarutbildning med inriktning mot grundskolans årskurs 7–9 ingår även utveckling av en digital kompetens.

I olika sammanhang – t ex i programutvecklingsgruppen, programrådet, kursrapporter och i tidigare programutvärderingar – tas det upp att lärare och studenterna ser fördelar med integrerade ämnes- och ämnesdidaktiska studier. I många moment varvas teoretiska inslag med praktiska övningar, exempelvis workshoppar där studenterna utifrån ett givet innehåll till exempel förväntas planera för undervisning. Studentrepresentanterna i programrådet har lyft VFU som ett särskilt område där det önskas tydligare vilka förutsättningar och krav gäller stöd från handledare samt möjligheter till egen undervisning. Studentrepresentanterna har vid rapportens skrivande påbörjat ett arbete i att förankra sitt arbete genom att samla studenternas upplevelse vid VFU.

I kursutvärderingarna kan det läsas att studenterna i stort sett har upplevt ämnesstudierna som givande. Framförallt har kurserna i svenska som andraspråk fått väldigt positiv återkoppling från studenterna. En utmaning i programmet är att antalet poäng i ämnen (90 + 45 + 45) är relativt låg. Samtidigt har varje ämne sin egen forsknings- och undervisningstradition. I tidigare programutvärderingar har det lyfts att studenterna har återkommande lyft att UVK-kurserna inte alltid upplevts som relevanta för den åldersgruppen de kommer undervisa i. Ett arbete har pågått i att åtgärda detta i flera år, vilket har resulterat i ett nytt upplägg för VFU-kurser för studenter som har påbörjat sin utbildning senare. De nya programmen har de första 30 poängen i UVK förändrats och ämneslärarna läser nu två kurser om 15 hp, riktade enbart till dem. Studenterna har tidigare även i kursutvärderingar för UVK-kurserna under termin fyra uttryckt att de önskar mer fokus på äldre elever, något som kursansvariga i dessa kurser har aktivt arbetat för att tillmötesgå i samband med utvecklingen av de nya programmen.

När det gäller genomströmning var den sista terminen fem studenter från den ursprungliga kullen registrerade. När denna programrapport skrevs (april 2024) har två studenter tagit ut examen. Flera av övriga studenter bedöms att ha möjlighet att ta examen inom överskådlig tid.

Från hösten 2021 erbjuds en ny ämneslärarutbildning som ersätter den utbildning som lästes av den aktuella studentkullen. Den tidigare treämnesutbildningen har ersatts av två program, där studenterna läser antingen svenska och svenska som andraspråk eller svenska och engelska.

Utbildningen är en termin kortare. I arbetet med att utveckla denna nya utbildning har programutvecklingsgruppen samt kursansvariga i samband med att nya kursplaner skrivs ett ansvar för att tillsammans se över såväl mål och examinationer som kurslitteratur och också tydliggöra kopplingen till examensmålen. På så sätt kan vi fortsätta att ytterligare stärka sambanden mellan kurserna och progressionen inom programmet, bland annat i linje med erfarenheter beskrivna i kursvärderingar och i denna programrapport.

Forskningsanknytning i programmet

Forskningsanknytningen i programmet sker på olika sätt. Kurslitteratur samt föreläsningar kopplas till relevant forskning inom de olika områden och ämnen som ingår i programmet. Denna koppling sker både genom att lärare som bedriver egen forskning undervisar i programmet och genom att undervisande lärare knyter an till annan aktuell forskning. I flera av programmets kurser ingår även undervisning om vad forskning är och om hur forskning kan bedrivas, exempelvis genom resonemang om empiriska studiers data, teori och analys. På så sätt bidrar programmet till ett systematiskt och kritiskt förhållningssätt, som studenterna kan använda sig av i sitt blivande yrke som en del av att arbeta på vetenskaplig grund.

Inom UVK-kurserna synliggörs forskningsområden som berör hela skolväsendet. I de ämnesteoretiska och ämnesdidaktiska kurserna knyts an till såväl ämnesteoretisk som ämnesdidaktisk forskning. I olika examinerande moment krävs att studenterna tydligt ska motivera och förankra resonemang i relevant forskning. Därtill krävs att studenterna under programmets gång självständigt söker, läser, analyserar och presenterar vetenskapliga artiklar, främst i de avslutande examensarbetskurserna men även i tidigare kurser.

I kursutvärderingarna kan det läsas att studenterna har konsekvent under utbildningens gång upplevt att de fått ökad kunskap om relevant forskning och beprövad erfarenhet. Det beskrivs även i kursrapporterna att studenterna har upplevt att den presenterade forskningen har varit relevant samt att de fått insikt och fått reflektera hur den tillämpas i verksamhetsutövningen.

Programmets resurser och hur dessa har använts

Programmet har 18 kurser av vilka studenter läser 16. Detta beror på att vid ett av examensarbeten kan studenterna välja i vilket av de tre ämnen de skriver sitt examensarbete. Lärosätet har under programmets gång bytt styrsystem för personalplanering och det finns ingen helhetsbild gällande resurserna som programmet har fått. Det har dock inte gjorts någon omstrukturering gentemot året innan och tilldelning av resurserna bedöms av programansvarig och programutvecklingsgrupp vara omkring samma som för årskullen innan (3355 timmar). Timmarna inkluderar förarbete, examination och dubblering om undervisning bedrivits i grupper, varför den enskilde studentens schemalagda undervisningstid inte kan räknas fram utan att göra sökningar i schemaprogrammet och följa hur många timmars undervisning som en enskild student de facto får ta del av. I programmet har adjunkter, lektorer och professorer undervisat, vilket också kan relateras till vår strävan efter forskningsanknytning. Docenter och professorer har främst undervisat vid programmets senare del, inkl. inom examensarbeten. Studenterna har

därutöver haft tillgång till VFU-handledare under VFU-perioderna. Fem av kurserna i programmet har samlästs med andra program.

I programmet finns som tidigare nämnts en strävan efter att de lärare som har bäst kompetens för olika moment, teoretiska såväl som didaktiska, också ska ansvara för undervisning och examination i dessa moment. Det har ibland inträffat att detta har varit svårt att genomföra fullt ut, då flera lärare i programmet har haft fulla tjänster. Ett fortsatt arbete med att prioritera så att resurser i form av personal utnyttjas på bästa sätt, bedöms av programansvarig vara mycket viktigt. I de nya programmen, där UVK 1 är en egen kurs för ämneslärarstudenterna, kan detta vara av särskilt stor vikt, så att denna första kurs verkligen upplevs som meningsfull, men även i UVK2-kurserna vore det värdefullt om personal med erfarenhet från undervisning av äldre elever kunde involveras mer.

Programmets användbarhet och förberedelse för ett föränderligt arbetsliv

Baserat på enkätsvaren som redovisas i tidigare programrapporter tycks utbildningen ha förberett studenterna väl för det kommande yrkeslivet. Det har inte gjorts några större förändringar i utbildningen inför denna årskull. Då det inte finns svar från utgående årskull här så är det svårt att säga om läget har ändrats.

Övrigt

Även om det program som denna programrapport gäller successivt avvecklas och nu ersätts av två program, är det som tas upp i rapporten relevant. Vi behöver dels skapa goda förutsättningar för de studenter som läser de sista terminerna i det tidigare programmet, dels fortsatt utveckla de nya programmen med stöd i sådant som tagits upp här.

Statistik från Ladok visar att 19 studenter fanns registrerade den första terminen för den aktuella studentgruppen, men att detta antal till termin nio hade minskat till 5. Orsakerna till denna skillnad är inte klarlagda. Högskolan har sedan dess upprättat en rutin för att undersöka anledning till avhopp tidigt inom lärarprogrammen. Den utgående årskull har dock inte varit delaktigt.

Aktuell studentkull tog sin examen i januari 2024. På grund av Coronapandemin genomfördes i princip all undervisning på distans från mars 2020 fram till mitten av höstterminen 2021. Det tas upp i flera av kursrapporterna att det har varit svårt för studenterna att studera hemifrån. Det största bortfallet av studenter i programmet är också tidsmässigt kopplad till första pandemi-terminen.

Tabell 1. Genomströmning

Termin	Registrerade	Innehåll
1	19	Utbildningsvetenskap 1, 30 hp
2	16	Svenska 1, 30 hp
3	10	Svenska 2, 30 hp
4	9	Utbildningsvetenskap 2, 30 hp
5	9	Engelska 1, 30 hp
6	6	Svenska som andraspråk 1, 30 hp
7	6	Utbildningsvetenskap 3, 15 hp; Examensarbete 1, 15 hp
8	6	Engelska 2–3, 15hp; Svenska som andraspråk 2–3, 15 hp
9	5	Svenska 3, 15 hp; Examensarbete 2, 15 hp

På grund av pandemi har vissa delar av verksamhetsförlagda utbildning (inkl. fältdagar) flyttats till senare del av programmet.

Utvecklingsområden, eventuella förslag till förändringar

Eftersom vi befinner oss mitt uppe i ett förändringsarbete där den tidigare utbildningen successivt avvecklas och ersätts av två nya program, blir förslag till eventuella förändringar och utvecklingsområden dels viktiga för den sista kullen (LASEA20) i treämnesprogrammet, dels ett led i den fortsatta utvecklingen av tvåämnesprogrammen. I rapporten nedan diskuteras olika aspekter av utveckling och nedan lyfts några delar som av programansvarig och involverade lärare bedöms som särskilt viktiga.

Studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet

Vi ser ett behov av att på olika sätt fortsatt utveckla studenternas möjlighet till ansvar och delaktighet, trots att studenterna ofta betonar möjligheterna till mer informella kontakter med lärare och kursansvariga. Vi behöver stärka möjligheterna till delaktighet genom de mer formella kanalerna för delaktighet. Här kan dels ett mer högskoleövergripande/institutionsövergripande arbete behövas, dels ett arbete på programnivå. Nuvarande studentrepresentanterna i programrådet har påbörjat arbete att skapa en erkänd lärarstudentsektion på studentkåren för att bättre organisera studentinflytandet genom påverkansarbetet och att underlätta förankring.

När det gäller kursplaneringsmöten är dessa tänkta både att ge information inför kommande kursstart och att vara en möjlighet för studenter att utöva visst inflytande. Närvaron på dessa möten har dock varit låg. Det är viktigt att studenterna känner att det under dessa möten finns en reell möjlighet till påverkan av kurser som de själva ska läsa, till skillnad från kursvärderingar där studenterna ibland menar att dessa enbart bidrar till förändringar för kommande kullar.

Vi har börjat organisera ”programmöten” för att fånga upp olika frågor, både med enskilda kullar och med alla studenter på programmen. Förhoppningsvis kan dessa möten leda till att studenterna känner att det finns fler möjligheter till dialog och det har redan lett till bättre organisering av studentinflytandet i programrådet.

Sambanden mellan programmets kurser samt mellan examensmål, lärandemål undervisningsformer och examinationer

På institutionsnivå finns ett behov av att uppdatera och tydliggöra rutiner så att de är kända och följs av kursansvariga och av kurslag. Det pågår just nu ett arbete kring att revidera samtliga kursplaner för att säkerställa rättssäker examination av VFU, att erbjuda flera omexaminationsmöjligheter i vanliga kurser samt att säkerställa likvärdighet.

Det är mycket viktigt att VFU-placeringar sker i linje med placeringsdirektiven och det krävs en fortsatt dialog med VFU-teamet. Studentrepresentanterna, externa representanterna samt alumnirepresentant i programutvecklingsgruppen har alla efterlyst arbete med VFU då samtliga tre parter upplever att organisationen av VFU inte är optimalt. Vi behöver se över rutiner för hur vi kommunicerar, så att högskolans önskemål framgår tydligt. Ju fler VFU-handledare som deltar i de planeringsmöten som vi bjuder in till, desto bättre är möjligheterna till dialog. En utmaning har varit att nå ut till handledarna och närvaron under planeringsmöten har inte alltid varit så god.

Programmets resurser och hur dessa har använts

Det är fortsatt viktigt att det ges möjlighet att allokera rätt kompetens för moment i kurserna. Det är också viktigt att personer med ämneslärar erfarenhet finns med i de tre kurser som ingår i UVKII, för att på så sätt säkerställa att studenterna upplever kurserna som relevanta för dem.

Det är också av högsta vikt att se över behoven i den kompetens som krävs för att erbjuda en utbildning som är förankrat i dagsaktuell forskning och beprövad erfarenhet. Här krävs att kurserna undervisas av personal som är väl insatta i aktuell forskning inom området, vilket kräver att man nationellt och internationellt deltar i den ämnesspecifika forskningen som pågår i ämnen.

Programmets användbarhet och förberedelse för ett föränderligt arbetsliv

Studenternas svar i olika utvärderingar genom åren tyder på att de i stort är mycket nöjda med utbildningen och de kunskaper som de har erbjudits under utbildningens gång.